

восуддя встановлює для них особливий правовий режим за рахунок додаткових прав та обов'язків.

Ми вважаємо, що в КПК України недостатньо враховані й відображені положення Конституції України, законодав-

ства України і сталий міжнародний досвід із застосування суду присяжних і участі народних засідателів, забезпечення гарантії їх діяльності, що є актуальним під час застосування до них особливого порядку кримінального провадження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141 (із змінами, внесеними згідно із законом N 2952-VI від 01.02.2011 // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 10. – Ст. 68.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. //Офіційний вісник України. 2012. – № 37. – Ст.1370.
3. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948р. //Офіційний вісник України. 2008. – № 93. – Ст. 3103.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950р. //Офіційний вісник України. 1998. – № 13., 2006. – № 32 – стор. 270
5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966р.
6. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 07 липня 2010 року № 2453 – VI (із змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41-42, 43, 44-45. – Ст. 529.
7. Богдан Футей. Роль суду присяжних в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.razom.org.ua/opinions/12295/>.
8. Тertiшник В.М. Суд присяжних: паростки і суть ідеї та її мімікрія при реформу / В. М. Тertiшник // Право України. – 2012. – № 7. – С. 274–279.
9. Грубінко А.В. Проблеми і перспективи запровадження суду присяжних у системі судочинства України: зарубіжний досвід та вітчизняна практика / А. В. Грубінко, Н. М. Ярчук // Юридичний науковий електронний журнал ЗНУ. – 2014. – № 1. – С. 11–15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lsej.org.ua/1_2014/02.
10. Тertiшник В. М. Концептуальні проблеми кримінального процесу сьогодні / В. М. Тertiшник // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання досудового розслідування слідчими органів внутрішніх справ : проблеми теорії та практики» (18-19 квітня 2013р. м. Дніпропетровськ). – К. : Хай-Тек Прес, 2013. – С. 225–261.

УДК 342.9

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЦЕНТРАЛЬНОГО БЮРО ІНТЕРПОЛУ В УКРАЇНІ

Брус І.І.,
провідний науковий співробітник
*Науково-дослідний інститут
Національної академії прокуратури України*

У даній науковій праці висвітлені окремі теоретичні та організаційно-правові питання щодо удосконалення професійної діяльності працівників Національного центрального бюро Інтерполу в Україні у правовому, нормативному, організаційному та інформаційному розумінні. В представленій роботі розглянуті теоретичні аспекти реалізації покладених на працівників Інтерполу професійних функцій та виокремлені авторські позиції щодо оптимізації діяльності означеного державного органу в Україні на ґрунті проведеної наукової розвідки в заявленій темі дослідження. Перспективним вбачається видання монографічних робіт у частині упровадження дієвих механізмів взаємодії та координації правоохоронних інституцій у векторі діяльності Центрального бюро Інтерполу в Україні та внесення відповідних змін до вітчизняного законодавства, що врегульовує означену сферу для оптимізації нормативно-правової регламентації діяльності Інтерполу в Україні.

Ключові слова: інтерпол, міжнародна злочинність, протидія, екстрадиція, міжнародний розшук, нормативна база, діяльність.

Брус И.И. / ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО ЦЕНТРАЛЬНОГО БЮРО ИНТЕРПОЛА В УКРАИНЕ / Национальная академия прокуратуры Украины, Украина

В данной научной работе освещены отдельные теоретические и организационно-правовые вопросы относительно усовершенствования профессиональной деятельности сотрудников Национального бюро Интерпола в Украине в правовом, нормативном, организационном и информационном понимании. В представленной работе рассмотрены теоретические аспекты реализации возложенных на сотрудников Интерпола профессиональных функций и выделены авторские позиции относительно оптимизации деятельности указанного государственного органа в Украине на почве проведенного научного поиска в представленной теме исследования. Перспективным видится издание монографических работ в части внедрения действенных механизмов взаимодействия и координации правоохранительных институций в плоскости деятельности Центрального бюро Интерпола в Украине и внесения соответствующих изменений в отечественное законодательство, которое регулирует отмеченную сферу для оптимизации нормативно-правовой регламентации деятельности Интерпола в Украине.

Ключевые слова: интерпол, международная преступность, противодействие, экстрадиция, международный розыск, нормативная база, деятельность.

Brus I.I. / ORGANIZATIONALLY-LEGAL ASPECTS OF FUNCTIONING OF INTERPOL'S NATIONAL CENTRAL BUREAU IN UKRAINE / Law faculty of the National prosecution academy of Ukraine, Ukraine

In this scientific work separate theoretical and organizationally-legal questions are lighted up in relation to the improvement of professional activity of workers of the National central bureau of Interpol in Ukraine in the legal, normative, organizational and informative understanding. In the presented work the theoretical aspects of realization of fixed are considered on the workers of Interpol of professional functions and distinguished authorial positions in relation to optimization of activity of the marked public organ in Ukraine on soil of the conducted scientific secret service in the declared theme of research. Perspective, edition of monographic works is seen in part of introduction of effective mechanisms of cooperation and co-ordination of law-enforcement institutes in the vector of activity of the Central bureau of Interpol in Ukraine and bringing of corresponding changes to the home legislation that regulates the marked sphere for optimization of normatively-legal regulation of activity of Interpol in Ukraine.

Thus, if internal inconsistency in our state gives many opportunities for the using of legal norms on the discretion, then internationally-legal relations give an small opportunities to use them, especially to the person or executive of the state body. It costs to mark that on mutual confession of principles and rules that operate in practice, the system of international law sticks to. In fact, as soon as one of participating parties avoids rules, then all system of international law (let even temporally) is violated, and in our case a state-violator must be outcast outside this association.

The conducted generalization of the state of development of professional activity's problem of workers of Interpol in Ukraine testifies that, not having regard to positive aspects in her functioning, there are substantial blanks in a normative settlement, functional duties, limits of application of imperious plenary powers and realization of international cooperation. But, features in legal status and organization of activity of NCB of Interpol in Ukraine depend on many factors: national legislation, nationally-territorial division, participating in those or other international agreements and conventions, traditions in activity of interactive law enforcement authorities of the states, and also in the financial and skilled questions of service of Interpol.

We consider that the norm in that NCB will be functionally remember Interpol or his Working vehicle must be placed to Constitution of Ukraine, in fact as then there will be taking and action of derivative laws over basic in the settlement of professional activity of workers of Interpol. Also, it is necessary to amend to the normative documents in relation to unambiguous interpretation of status of subdivisions of NCB of Interpol in Ukraine, them public servants and list of the functional duties fixed on them with determination of belonging to the corresponding function box.

Key words: interpol, international criminality, counteraction, ex-tradition, international search, normative base, activity.

Новий соціально-політичний, європейський статус України, її прагнення до упровадження світових стандартів у розбудові правової держави неможливе без докорінних змін у національному законодавстві, зокрема у частині удосконалення діяльності її правоохоронних інституцій, серед яких нами виокремлено Національне центральне бюро Інтерполу в Україні. У нових умовах глобальних трансформаційних змін у світі, міжнародні відносини України, її європейський статус привертають увагу світової спільноти, а раціональне та ефективне використання можливостей Інтерполу дозволяє налагоджувати взаємодію правоохоронних органів у спільній протидії міжнародній, транснаціональній злочинності. Тож, саме удосконалення теоретико-прикладних підвалин організаційно-правових механізмів функціонування Інтерполу в Україні уможливить його ефективну координацію (взаємодію) з іншими правоохоронними органами на міжнародному рівні та інформаційне, нормативне забезпечення самої фахової діяльності працівників означеної служби.

Дослідження функцій Інтерполу, з огляду на їх нормативно-правовий зміст допомагає реально оцінити його можливості, сприяє більш глибокому розумінню механізму взаємодії його працівників з національними інститутами у вирішенні найбільш важливих завдань. Ефективність організації діяльності Національного центрального бюро Інтерполу в Україні безпосередньо залежить від того, наскільки повно і чітко сформульовано його завдання і визначені функції, і чи може він їх самостійно здійснювати. Відтак, саме за допомогою функціонального аналізу можна розкрити характер і зміст діяльності Інтерполу та рівень його ефективності.

Національне центральне бюро Інтерполу в Україні насамперед є специфічним підрозділом, який належить до структури національних правоохоронних органів на правах організатора і координатора міжнародної співпраці у сфері протидії злочинності і надання безпосередньої правової допомоги. Для цього означений орган наділений відповідною правозастосовною компетенцією, і водночас залишається невід'ємним елементом системи Інтерполу, що покликаний сприяти втіленню на території нашої країни стратегічних рекомендацій, які видаються пленарними органами як в особі Генеральної Асамблеї, так і постійно діючих – в особі Генерального Секретаріату, Виконавчого комітету, а також НЦБ, які діють в інших країнах [1]. У цьому зв'язку особливу зацікавленість викликає проблема удосконалення та подальшого розвитку інституційної системи Інтерполу в Україні, оскільки це має теоретико-прикладне значення для розробки методичного інструментарію оптимізації професійної діяльності з урахуванням європейських стандартів.

Метою статті є теоретико-правове опосередкування фахової діяльності працівників Інтерполу в Україні у площині удосконалення виконання останніми професійних завдань. Це, насамперед, дозволить суттєво оптимізувати функціональність органів Інтерполу в Україні та покращити їх нормативно-правове регулювання.

Окремим організаційно-правовим та теоретичним аспектам професійної діяльності працівників Інтерполу присвячені роботи таких вчених як: І. Дайчман, М. Фу-

нер, Ф. Бреслер, М. Андерсон, Я. Бельсон, В. Самарин, В. Овчинський, К. Родіонов, О. Бандурка, О. Мацко, В. Смеліка, О. Культенко, Н. Карпов, Э. Карпенко, Э. Говійко, С. Юдін та ін., проте на сьогодні не можна впевнено говорити про ґрунтовне теоретико-прикладне дослідження функціональної діяльності Національного центрального бюро (далі – НЦБ) Інтерполу в Україні у розрізі розробки практичних рекомендацій щодо конкретизації правової та функціональної специфіки означеної діяльності. Поряд з цим, варто зауважити, що переважна більшість досліджень, присвячених відповідній проблематиці, мають контекстуальний характер та розкривають лише окремі аспекти професійної діяльності фахівців НЦБ Інтерполу, зокрема удосконалення правового статусу.

На сьогоднішній день число держав-членів Міжнародної організації кримінальної поліції досягло 188. За чисельністю країн-учасниць Інтерпол поступається лише ООН, кількість членів якої – 191. Варто нагадати, що національні центральні бюро є одночасно структурними підрозділами Інтерполу і поліцейськими органами держав-членів і що з точки зору міжнародного і внутрішнього права такий статус національних центрального бюро є унікальним [2]. Робочий апарат НЦБ Інтерполу в Україні є складовою частиною кримінальної міліції, а відтак є суб'єктом оперативного-розшукової діяльності. Однак, нормативно діяльність, яку здійснюють працівники НЦБ Інтерполу в Україні, вважати оперативно-розшуковою немає підстав, оскільки останні не відкривають оперативно-розшукових справ. Тож, Інтерпол та його національні центральні бюро, як слушно відзначають деякі вчені, радше є суб'єктами міжнародного розшуку [2, с. 63].

Втім, діяльність НЦБ Інтерполу має ознаки оперативно-розшукової. Так, у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» [3] ця діяльність визначена як «система гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контролрозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів», а її завдання – як «пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави» [4, с. 48-51].

Водночас, офіційний веб-сайт Укрбюро Інтерполу повідомляє, що нормативними актами, які безпосередньо встановлюють засади діяльності НЦБ Інтерполу є: Статут Міжнародної організації кримінальної поліції-Інтерпол; Положення про національне центральне бюро Інтерполу, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 1993 року № 220; Інструкція про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів, затверджена спільним наказом МВС України, Генеральної прокуратури України, СБУ, Держкомкордону України, Державної митної служби України, Державної податкової адміністрації України від 09 січня 1997 року № 3/1/2/5/2/2; Наказ МВС України від 15 люто-

го 1995 року № 104 «Про створення підрозділів Укрбюро Інтерполу та Типові завдання та функції підрозділів Укрбюро Інтерполу в головних управліннях, управліннях МВС України в Криму, областях, містах Києві та Севастополь»; Інструкція про приймання осіб, які підлягають видачі (екстрадиції) з держав, що не мають спільних кордонів з Україною та не є членами СНД, затверджена наказом МВС України від 24 травня 2005 року № 369 [5].

Постановою «Про Національне центральне бюро Інтерполу» від 25 березня 1993 року № 220 Кабінет Міністрів України установив, що взаємодія правоохоронних органів України з компетентними органами зарубіжних держав щодо вирішення питань боротьби із злочинністю, що має транснаціональний характер або виходить за межі країни, здійснюється лише через Національне центральне бюро Інтерполу. Цією ж Постановою встановлено, що Міністерство внутрішніх справ виступає як Національне центральне бюро Інтерполу, передбачено утворення робочого апарату НЦБ та затверджено Положення про Національне центральне бюро Інтерполу.

Таким чином, НЦБ Інтерполу забезпечує співробітництво правоохоронних органів України та зарубіжних країн як у цілому, так і в окремих напрямках боротьби із злочинністю і надає можливості для: підготовки та надсилання ініціативних запитів за кордон; підготовки та надсилання відповідей на запити зарубіжних правоохоронних органів; обміну оперативно-розшуковою, оперативно-довідковою та криміналістичною інформацією про підготовку і вчинення злочинів та причетних до них осіб, а також архівною та, в окремих випадках, процесуальною інформацією; обміну досвідом роботи, законодавчими та іншими нормативними актами, навчально-методичною літературою з питань діяльності правоохоронних органів; обміну науково-технічною та іншою інформацією з питань боротьби із злочинністю.

Тож, Інтерпол покликаний сприяти міжнародному співробітництву в поліцейських операціях, навіть якщо дипломатичні відносини не існують між окремими країнами. Як слушно зазначив О. Кульченко, вкрай актуальною у теперішній час є проблема розробки об'єктивних критеріїв оцінки правових моделей Національних Центральних Бюро Інтерполу в інших державах, оскільки це конче важливо для забезпечення функціональності права України в епоху глобалізації у боротьбі зі злочинністю [6, с. 71].

Діяльність працівників НЦБ Інтерполу в Україні визначається міжнародною взаємодією у протидії організованій злочинності, злочинним посяганням у сфері економіки і кредитно-банківської системи, підробці грошей, документів та їх незаконному використанню, злочинам проти особистої, колективної і державної власності, викраденню культурних та історичних цінностей, викраденню та незаконній торгівлі вогнепальною зброєю і боєприпасами, викраденню транспортних засобів, насильницьким злочинам, наркобізнесу, злочинам проти дітей і молоді, тероризму, нелегальній міграції; міжнародним розшуком злочинців та їх екстрадицією, розшуком осіб, які зникли безвісти.

Структура НЦБ Інтерполу на рівні МВС включає такі два управління:

1) Управління організаційного та технічного забезпечення: відділ організаційного та юридичного забезпечення; відділ з питань безпеки міжнародних масових заходів; відділ інформаційних технологій; відділ взаємодії з Європолом; відділ оброблення інформації;

2) Управління міжнародного розшуку та супроводження розслідувань: відділ супроводження розслідувань; відділ міжнародного розшуку та екстрадицій [7].

Серед основних функцій працівників НЦБ Інтерполу в Україні викремлюються:

– за запитами правоохоронних органів України, в рамках кримінальних проваджень та оперативно-розшукових справ, організація проведення оперативно-розшукових та

інших заходів за кордоном; за запитами правоохоронних органів іноземних держав організація проведення таких заходів в Україні;

– організація за межами України міжнародного розшуку: обвинувачених, підсудних та засуджених, що перебувають у державному або міждержавному розшуку, безвісно зниклих осіб, дітей, усиновлених на території нашої держави громадянами іноземних держав, щодо яких в Україну не надходять відомості про їх місцеперебування та умови проживання, викраденого автотранспорту, культурних цінностей та антикваріату;

– надання правоохоронним органам України доступу до електронних банків даних Генерального секретаріату Інтерполу, зокрема банків даних щодо осіб (розшукуваних за вчинення злочинів, безвісти зниклих, невпізнаних трупів, фігурантів кримінальних справ, підозрюваних у вчиненні кримінальних правопорушень тощо); викрадених та втрачених документів; викрадених транспортних засобів; викрадених творів мистецтва; ДНК-профілів, вилучених з місць вчинення злочинів на території держав-членів Інтерполу та від злочинців; відбитків пальців рук; порнографічних зображень, створених із залученням неповнолітніх;

– забезпечення функціонування в Україні телекомунікаційної системи Інтерполу I-24/7, а також створення та використання власних банків даних;

– відповідно до доручень Генпрокуратури та Мін'юсту організація екстрадиції до України обвинувачених та засуджених;

– за власною ініціативою та за запитами правоохоронних органів України публікація інформації про осіб-фігурантів перевірок в Системі міжнародних повідомлень Інтерполу (повідомлення з «кольоровим кутом»);

– на підставі законодавства України ініціатива винесення в МВС України постанов про заборону іноземцям в'їзду в Україну та їх видворення з України;

– підготовка аналітичних матеріалів щодо передового досвіду правоохоронних органів іноземних держав з питань протидії злочинності, а також міжнародного співробітництва у цій сфері.

Відтак, оскільки Інтерпол є суб'єктом міжнародного розшуку, то варто зупинитись на окремих аспектах цієї діяльності. Відомо, що з питаннями міжнародного розшуку тісно пов'язані питання екстрадиції. Як аргумент, варто наголосити, що значна кількість нормативно-правових документів розглядає Інтерпол як уповноважений трансфер для передачі прохань про попередній арешт з метою екстрадиції [8, с. 66]. Роль та значення Інтерполу в питаннях екстрадиції офіційно визнається, зокрема, і Європейською конвенцією про видачу правопорушників 1957 року (п. 3 ст. 16). Відповідно до цієї Конвенції, Інтерпол є одним з каналів для передачі прохань про тимчасовий арешт. Джерелами законодавства про екстрадицію є, крім міжнародного етикету, міжнародне право і національні закони.

Таким чином, якщо внутрішня неузгодженість у нашій державі дає багато можливостей для використання правових норм на власний розсуд, то міжнародно-правові відносини дають мало можливостей використовувати їх, особливо особі чи органу виконавчої влади держави. Варто зазначити, що на взаємному визнанні принципів та правил, які діють на практиці, тримається система міжнародного права. Адже, як тільки одна з причетних сторін ухиляється від правил, тоді порушується вся система міжнародного права (нехай навіть тимчасово), а у нашому випадку держава-порушник має бути виключена з цієї спільноти. Хоча НЦБ Інтерполу в Україні і вживає заходи, направлені на поліпшення позитивного іміджу нашої держави, послідовно та цілеспрямовано інформуючи законодавця, виконавчу владу та громадськість про зарубіжний досвід протидії злочинам, ця інформація у теперішній час в кращому випадку використовується лише громад-

ськістю, та не завжди її найкращими представниками [6, с. 107].

Проведене узагальнення стану розробки проблеми професійної діяльності працівників Інтерполу в Україні свідчить що, не зважаючи на позитивні аспекти в її функціонуванні, існують суттєві прогалини в нормативному врегулюванні, функціональних обов'язках, межах застосування владних повноважень та реалізації міжнародного співробітництва. Натомість, особливості в правовому статусі і організації діяльності НЦБ Інтерполу в Україні залежать від багатьох факторів: національного законодавства, національно-територіального поділу, участі в тих чи інших міжнародних угодах і конвенціях, традицій в діяльності взаємодіючих правоохоронних органів держав, а також у фінансових і кадрових питаннях служби Інтерполу.

Вважаємо, що до Конституції України має бути поміщена норма, у якій би функціонально згадувався НЦБ Інтерполу чи його Робочий апарат, адже тоді буде відбуватися прийняття та дія похідних законів від основного у врегулюванні професійної діяльності працівників Інтер-

полу. Також необхідно внести корективи до нормативних документів щодо однозначного тлумачення статусу підрозділів НЦБ Інтерполу в Україні, їх посадових осіб та переліку покладених на них функціональних обов'язків із визначенням належності до відповідного функціонального блоку.

Отже, подальше членство України в МОКП Інтерпол відкриває для власної правоохоронної системи широкі можливості для здійснення активної протидії та впливу на криміногенні процеси (в тому числі, прояви транснаціональної злочинності), і додатковий потенціал для результативного здійснення правоохоронної діяльності відповідно до обраного курсу міжнародного співробітництва [7].

Наостанок, варто наголосити на необхідності активізації подальших наукових розвідок у частині удосконалення нормативно-правового механізму ефективної діяльності НЦБ Інтерполу в Україні з метою результативної протидії міжнародній, транснаціональній злочинності в світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Величко В. В. Структурні особливості робочого апарату національного центрального бюро інтерполу в Україні / В. В. Величко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/velichko-v-v-strukturni-osoblivosti-robochogo-aparatu-natsionalnogo-tsentralnogo-byuro-interpolu-v-ukrayini/>
2. Душейко О. Г. Міжнародний розшук: теорія і практика : [монографія] / О. Г. Душейко, В. А. Некрасов, В. Я. Мацюк, Д. О. Компанієць. – К. : КНТ, 2006. – 168 с.
3. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.
4. Оперативно-розшукова діяльність. Нормативно-правове регулювання [Текст] : закони и законодательные акты / Сост. Ю. Я. Кондратьев, О. М. Джужа, Д. Й. Никифорчук, В. В. Матвійчук. – К. : КНТ, 2005. – 552 с.
5. Національне центральне бюро Інтерполу в Україні Інтерполу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://icrp-centrnia.gov.ua/nau.php>
6. Культенко О. В. Юридико-психологічний зміст та детермінанти професійної діяльності працівників національного центрального бюро Інтерполу в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук за спец. : 19.00.06 «юридична психологія» / О. В. Культенко ; Київ. нац. ун-т внутр. справ України. – К., 2010. – 16 с.
7. Структура МВС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/547806>
8. Овчинский В. С. Интерпол в вопросах и ответах [Текст] / В. С. Овчинский. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 319 с.